

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Педагогічний факультет

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Освітня програма «Соціальна робота»

Спеціальність І 10 Соціальна робота та консультування

Галузь знань І Охорона здоров'я та соціальне забезпечення

Затверджено на засіданні кафедри

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Історія та теорія соціальної роботи
Викладач	Сабат Надія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Контактний телефон викладача	+380969424163
Е-mail викладача	nadiya.sabat@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний / заочний
Обсяг дисципліни	6 кредитів ECTS, 180 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	очні консультації: згідно розкладу консультацій

2. Анотація до навчальної дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про соціальну роботу як наукову дисципліну та сферу практичної діяльності. Дисципліна охоплює основні етапи становлення та розвитку соціальної роботи як науки і професійної діяльності. Вона розкриває теоретичні засади, концепції, моделі та підходи до соціальної роботи, а також аналізує історичні аспекти її формування у світовому та національному контекстах.

У межах курсу студенти знайомляться з ключовими соціальними теоріями, що вплинули на розвиток соціальної роботи, нормативно-правовими засадами цієї сфери, а також з етикою та принципами професійної діяльності. Особлива увага приділяється історії соціальних інституцій, системі соціального захисту населення та сучасним викликам соціальної роботи.

Під час опанування дисципліни студенти розвивають здатність аналізувати соціальні проблеми та підбирати відповідні методи їх вирішення; розширюють розуміння етичних стандартів професійної діяльності соціального працівника; формують критичне мислення щодо застосування теоретичних моделей у практичній соціальній роботі; удосконалюють навички оцінки соціальної політики та її впливу на різні категорії населення.

Завдяки засвоєному матеріалу студенти готуються до виконання таких професійних функцій, як соціальна діагностика та прогнозування; консультування та підтримка клієнтів у вирішенні соціальних проблем; розробка та реалізація соціальних програм і проектів; адвокатування інтересів, проблем та потреб вразливих груп населення та осіб, які зазнають виключення та дискримінації; організація та управління соціальними службами.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета курсу: ознайомлення здобувачів вищої освіти з історичними й теоретико-методологічними засадами розвитку соціальної роботи як науки та фаху, її особливостями в українському контексті; формування системи базових знань з фундаментальних наук; розуміння та визначення загальних підходів, стратегій втручання, методів соціальної роботи з надання практичної допомоги різним верствам населення в умовах різних соціальних інституцій.

Завдання курсу:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти зі значенням теорії для практики соціальної роботи;
- ознайомлення з нормативно-правовою базою соціальної роботи;
- опанування груповими та індивідуальними методами соціальної роботи;
- оволодіння методами реалізації соціальної роботи у різних умовах та обставинах;
- оволодіння методами, прийомами та засобами здійснення соціальної роботи в умовах багатокультурної громади;
- ознайомлення здобувачів вищої освіти з особливостями соціальної роботи в різні історичні періоди та в сучасному суспільстві;
- включення здобувачів вищої освіти у різні аспекти практичної соціальної роботи за допомогою участі в рольових, ділових іграх, тренінгах тощо;
- організація та залучення здобувачів вищої освіти до пошукової діяльності через розробку соціальних проєктів, участі в роботі науково-практичних семінарів;
- розвиток позитивного соціального потенціалу: соціального інтересу, соціальної чутливості, соціальної уяви; здатності до емпатії, співчуття, співпереживання.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК-7. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-11. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми у професійній діяльності.

Спеціальні компетентності

СК-1. Знання і розуміння сутності, значення і видів соціальної роботи та основних її напрямів (психологічного, соціально-педагогічного, юридичного, економічного, медичного).

СК-6. Знання і розуміння організації та функціонування системи соціального захисту і соціальних служб.

СК-8. Здатність застосовувати сучасні експериментальні методи роботи з соціальними об'єктами.

СК-10. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення.

СК-18. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері.

СК-25. Здатність розуміти сутність, значення напрямів, форм і методів та технології соціальної роботи з різними категоріями клієнтів, координувати волонтерську діяльність.

Програмні результати навчання

РН 3. Ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання у сфері соціальної роботи, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід.

РН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачати наслідки.

РН 14. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна соціальна допомога.

РН 23. Конструювати процес та результат соціальної роботи діяльності в межах поставлених завдань, використовувати кількісні та якісні показники, коригувати план роботи відповідно до результатів оцінки.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни – 180 год	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24 / 8
семінарські заняття	36 / 12
самостійна робота	120 / 160

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	I 10 Соціальна робота та консультування	перший	нормативний

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	Кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб.
Тема 1. Соціальна робота як професія та навчальна дисципліна.	2/2	2/2	10/10
Тема 2. Соціальна допомога в суспільствах Стародавнього Світу та в епоху Середньовіччя.	2	2/2	10/10
Тема 3. Основні тенденції розвитку соціальної роботи на слов'янських землях.	2	2	10/10
Тема 4. Система соціальної допомоги у XIV – XX століттях в Україні.	2	2	10/10
Тема 5. Соціальна робота в незалежній Україні.	2	4	10/10
Тема 6. Формування сучасної системи соціальної роботи (30-ті роки XX ст. – початок XXI ст.) у Європі та США.	2	4/2	10/10
Тема 7. Нормативно-правове регулювання соціальної роботи. Теоретичні основи практики соціальної роботи.	2/2	2/2	10/20
Тема 8. Застосування в соціальній роботі психологічних теорій.	2	2	10/10
Тема 9. Застосування в соціальній роботі соціологічних теорій.	2	2	10/10
Тема 10. Соціальна робота як прикладна діяльність. Комплексні моделі втручання.	2/2	6/2	10/20
Тема 11. Методологічні засади діяльності соціального працівника.	2/2	4/2	10/20
Тема 12. Суб'єкти соціальної роботи. Характеристика взаємин у соціальній роботі.	2	4	10/20
ЗАГ.:	24/8	36/12	120/160

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Згідно Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти в університеті https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/poriadok-orhanizatsii-ta-provedennia-otsiniuvannia-uspishnosti-zdobuvachiv-vyshchoi-osvity.pdf Вид контролю – екзамен.
---	--

	Максимальна оцінка – 100 балів, з них: 25 балів за поточне оцінювання; 15 балів – за контрольну роботу; 10 балів – за самостійну роботу; 50 балів за екзамен.
Вимоги до письмових робіт	Виконання письмових завдань, поданих до планів семінарських занять, є обов'язковим складником підготовки до заняття і оцінюються додатково. Письмові роботи повинні виконуватися самостійно й перевірятись під час практичного заняття. Здобувачі вищої освіти виконують контрольну роботу у формі тестування, яке розміщене на сайті дистанційного навчання https://d-learn.pnu.edu.ua (для денної – на занятті, для заочної – за 10 днів до початку сесії).
Семінарські заняття	Семінарські та практичні заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з курсу, комунікації відповідно до сформульованих завдань, складання презентацій та творчих завдань. Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час обговорення, обов'язкове виконання усіх завдань. Оцінка за такі заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни.
Умови допуску до підсумкового контролю	Обов'язкова присутність на заняттях. Активність упродовж семестру, відвідування або відпрацювання усіх семінарських занять упродовж двох тижнів з моменту пропуску заняття або отримання незадовільної оцінки на занятті. Оцінки за поточне тестування, відповіді на семінарських заняттях, виконання контрольної роботи та завдань на самостійне опрацювання.
Підсумковий контроль	Екзамен у формі тестування за 100-бальною шкалою.

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: виконуються з використання цифрових технологій та з посиланнями на джерела (з урахуванням вимог до виду роботи).

Академічна доброчесність: Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на засадах академічної доброчесності відповідно до Кодексу честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/09/Нова-редакція-Кодексу-честі-Прикарпатського-національного-університету-імені-Василя-Стефаника-1.pdf> – сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Студент повинен

неухильно дотримуватися правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти, інших видів політики, передбачених нормативними документами, що регулюють освітній процес у ЗВО.

Студенти зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається Положенням про запобігання та виявлення плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника <https://cnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/Нова-редакція-Положення-про-запобігання-академічному-плагіату.pdf>

Під час виконання письмових завдань слід надавати посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; надавати достовірну інформацію про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

У випадку порушення норм академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо);
- повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми;
- відрахування із закладу освіти;
- позбавлення академічної стипендії;
- позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання.

Відвідування занять: Обов'язкове. Студенти, які навчаються за індивідуальним графіком, мають в повному обсязі виконати додаткові індивідуальні завдання, попередньо узгодивши їх з викладачем. Присутність на модульній контрольній роботі є обов'язковою. У випадку відсутності студента на проміжному контролі з поважної причини, підтвердженої документально, йому призначається інша дата складання модульної контрольної роботи.

Неформальна освіта: Згідно Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylia-stefanyka.pdf

Зараховуються результати неформальної освіти згідно з кількістю годин та тем, які повинні відображати матеріал семінарських занять. Наприклад, 2 години, які були отримані в результаті неформальної освіти, зараховуються як одне семінарське заняття з відповідної теми.

Обов'язковою умовою визнання результатів неформального навчання здобувача в рамках вибіркової складової освітньої програми є відповідність цих результатів рівню освіти, на якому реалізується освітня програма.

Рекомендовані платформи:

українська освітня платформа [Prometheus](#);

безкоштовна освітня платформа [Khan Academy](#);

8. Рекомендована література

Базова

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О. М. Денисюк та ін. ; ред. кол.: О. В. Епель, Т. Л. Лях, І. В. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с.
2. Капська А. Й. Соціальна робота : навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2005. 328 с.
3. Карпенко О. Г., Романова Н. Ф. Теорія та практика соціальної роботи : навчальний посібник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2015. 408 с.
4. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики : навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
5. Лукашевич М. П., Мигович І. І. Теорія і методи соціальної роботи : навч. посіб. 2-ге вид., доп. і випр. Київ : МАУП, 2003. 168 с.
6. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика : підручник; 2-ге вид. Затв. МОН України. Київ : Каравела, 2023. 368 с.
7. Малколм П. Сучасна теорія соціальної роботи / пер. з англ. П. Майнзюк. Київ, 2000. 456 с.
8. Пеша І. В., Сопівник І. В., Вакуленко О. В., Овдій Н. М. Соціальна робота у територіальній громаді : навч. посіб. Київ : Видавничий центр НУБіП України, 2024. 305 с.
9. Сабат Н. І. Історія соціальної роботи. Соціальний аудит та інспектування. *Збірник тестових завдань для студентів спеціальності 231 Соціальна робота / за ред. проф. Г. Михайлишин, проф. Б. Ковбаса. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. С. 434–452.*
10. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
11. Семигіна Т. В. Теорії соціальної роботи // *Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / заг. ред. І. Д. Зверева. Київ, Сімферополь : Універсум, 2012. С. 110–114.*
12. Семигіна Т., Столярик О. Розвиток сильних сторін клієнтів соціальної роботи : посібник. Таллінн : Teadmus, 2024. 257 с.
13. Соціальна робота : [навчальний енциклопедичний словник-довідник] / за науковою ред. д.с.н., проф. В. М. Пічі. Вид. 4-те, виправлене, перероблене та доповнене. Львів : «Новий Світ - 2000», 2020. 618 с.
14. Сучасні теорії соціальної роботи : Антологія [упор. Т. Семигіна]. Київ : Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2021. 160 с.
15. Теорії і методи соціальної роботи : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. Т. В. Семигіної, І. І. Миговича. Київ : Академвидав, 2005. 328 с.
16. Тілікіна Н. В. Управління соціальними проектами : навч. посіб. для

студентів спеціальності «Соціальна робота». Київ : ФОП Мороз А. Т., 2024. 352 с.

Додаткова

17. Белоусов В. Д. Соціальна робота як особлива гарантія соціальної безпеки держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2023. Вип. 80. Ч. 2. С. 443–448. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.2.71>
18. Зверева І., Козубовська І., Керецман В., Пічкарь О. Соціальна робота з дітьми і молоддю (теоретико-методологічні аспекти). Ч. 1. Ужгород, 2000. 192 с.
19. Кучеров Г., Скрипник А. Добродійні практики сільських «Просвіт» Правобережної України (1917-1919 рр.). *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № 2. С. 65–71. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.10>
20. Мельник Л. Соціальна робота: сучасні теоретичні аспекти. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. № 4. С. 56–67. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.4.8>
21. Николаєва В. І. Державне управління системою соціальної роботи в умовах транзитивного суспільства: європейський досвід та українські реалії : монографія / Донец. держ. ун-т упр. Київ : Халіков Р. Х., 2020. 445 с.
22. Омельченко О. Еволюція фандрайзингу в соціальній роботі: від традиційних методів до сучасних стратегій. *Ввічливість. Humanitas*. 2024. Вип. 2. С. 103–109. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.2.15>
23. Путівник для фахівців із соціальної роботи в таблицях і схемах : навч.-метод. посіб. [електронне видання] / автор. кол. О. Білько, І. Борощук, Т. Василюк, І. Лисоконь, В. Османова. Кривий Ріг : КДПУ, 2024. 39 с. URL: https://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/10363/1/методичка_путівник%20ФСР_2024.pdf
24. Сабат Н. В., Сабат Н. І. Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи: історія, сучасність. *Педагогічна освіта в Україні: традиції та сучасні виклики* : матеріали Всеукраїнських педагогічних читань з нагоди 80-річчя відкриття першого на Прикарпатті закладу вищої освіти педагогічного профілю та пошанування пам'яті доктора педагогічних наук, професора, члена-кореспондента АПН України Богдана Ступарика. Івано-Франківськ, 2020. С. 48–52.
25. Сабат Н. І. Транснаціональна сім'я як об'єкт соціальної роботи. *Соціологія та соціальна робота в умовах національних та регіональних викликів*: матеріали доповідей та повідомлень міжнар. наук.-практ. конф., м. Ужгород, 27 вересня 2019 р. / за ред. І. В. Козубовської, Ф. Ф. Шандора. Ужгород : ТОВ «РІК-У», 2019. С. 86–87.
26. Сабат Н., Бондарюк Л. Міжнародний досвід та вітчизняне законодавство про соціальну роботу з уразливими категоріями осіб. *Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи* : збірник тез доповідей учасників VI Всеукр. наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 23 квітня 2021 р. / за ред. Г. Й. Михайлишин,

- Б. І. Ковбаса; упоряд. : Н. В. Сабат, Н. І. Сабат. Івано-Франківськ : НАІР, 2021. С. 136–139.
27. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; за заг. ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 256 с.
28. Соціальна робота: в 3 ч. Ч. 2. : Теорії та методи соціальної роботи / А. Бойко, Н. Бондаренко, О. Брижовата та ін.; ред: Т. Семигіна, І. Грига. Київ : Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2004. 226 с.
29. Степаненко В. Консультування як соціальна послуга у розв'язанні конфліктних ситуацій. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 1. С. 110–115.
30. Стеца Н. Наукові погляди на соціальну роботу як на суспільний феномен. *Молодь і ринок*. 2024. № 9 / 229. С. 90–95.
31. Столярик О., Семигіна Т. Підхід, орієнтований на сильні сторони: огляд основних принципів. *Ввічливість. Humanitas*. 2022. Вип. 4. С. 52–60. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.4.8>
32. Столярик О., Семигіна Т. Цілепокладання в інтервенціях соціальної роботи: теорія та техніки. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2023. Вип. 1 (10). С. 28–41. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(10\).2023.280915](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(10).2023.280915)
33. Сулицький В. Переговори в соціальній роботі. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 1. С. 116–124.
34. Теорія та історія соціального виховання : навч. посіб. для студентів спеціальності «Соціальна робота» / В. Д. Шинкарук, Р. В. Сопівник, І. В. Сопівник. Київ : ЦП «Компринт», 2017. 300 с.
35. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика. Київ : ВМУРОЛ, 2004. 408 с.
36. Швець В. В. Засади соціальної роботи та духовного виховання у творчості Тараса Шевченка. *Психологія та соціальна робота*. 2023. Вип. 2 (58). С. 76–85. <https://doi.org/10.32782/2707-0409.2023.2.8>
37. Шинкарук В. Д., Пеша І. В., Сопівник І. В., Галайдюк В. В., Кошук О. Б. Моніторинг і оцінка у соціальній роботі : навч. посіб. Київ : Компринт, 2022. 360 с.

Викладач _____ Надія САБАТ, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи